

© 2005 **Д. А. Гудима**

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПЕРШИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ «КРУГЛИЙ СТІЛ» З АНТРОПОЛОГІЇ ПРАВА

Протягом 16-17 вересня 2005 року у Львові відбувався «круглий стіл» з філософії права «Антропологія права: філософський і юридичний виміри», організований спільно Інститутом держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, юридичним факультетом Львівського національного університету ім. І. Франка та Львівською лабораторією прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України. Такий захід з даної теми, в якому взяло участь близько двадцяти вчених-фахівців у галузі філософії права – як правознавців, так і філософів, – а також юристів-практиків з різних куточків нашої держави, проводився в Україні вперше.

Робота «круглого столу» відбувалася за трьома тематичними напрямками: «Антропологія права: об'єкти і предмети дослідження; філософський та юридичний виміри», «Методологія антропології права: підходи, методи та засоби досліджень. Праворозуміння як визначальна детермінанта антропологічно-правових досліджень», «Антропологічні аспекти права у позитивістських й альтернативних їм доктринах. Антропологічні дослідження у ХХ-ХХІ ст. і їх значення для становлення та розвитку антропології права». Протягом двох днів виступи доповідачів викликали жваві дискусії учасників і присутніх гостей.

Питання наукознавчого статусу антропології права, її зв'язків з іншими галузевими антропологіями та філософією права, а також проблеми визначення предмета й об'єктів дослідження цієї науки висвітлювалися у виступах аспіранта ЛНУ **Ю. Анохіна** («До питання про місце юридичної антропології у системі суспільствознавства»), наукового співробітника Львівської лабораторії прав людини і громадянина АПрН України **Д. Гудими** («Антропологія права: поняття, різновиди, деякі міждисциплінарні зв'язки»), головного спеціаліста відділу міжнародно-правового співробітництва Вишого адміністративного суду України **Р. Корнути** («Предмет антропології права»), аспірантки Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України **Г. Лозової** («Антропологія права

крізь призму предмета філософії права»), кандидата філософських наук, професора Запорізького національного університету **Л. Удовики** («Гуманізація права: проблеми формування юридичної антропології»), студента Кримського юридичного інституту Національного університету внутрішніх справ (м. Сімферополь) **Ю. Штурцева** («Юридико-антропологічне розуміння правового плюралізму»). Особливу увагу було приділено обговоренню питання про місце антропології права у вітчизняній юриспруденції. В дискусіях, зокрема, наголошувалося на можливості виділення антропології права у самостійну юридичну науку та на перспективах дослідження окремих аспектів її предмета в рамках філософії права.

Методологічні аспекти проблематики «круглого столу» були розкриті у виступах кандидата юридичних наук, наукового співробітника Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України **В. Бігуна** («Антропологія права: предмет, система, методологія, функції та статус»; «Людина в праві та науках про право: три загальнонаукові підходи до визначення та їх використання»), аспіранта того ж Інституту **Д. Дороша** («Антропологічні основи юридичної логіки як науки»), співробітника Лабораторії досліджень теоретичних проблем прав людини юридичного факультету ЛНУ ім. І. Франка **Т. Дудаш** («Праворозуміння: суб'єктивні детермінанти»), доктора юридичних наук, завідувача кафедри Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича **А. Козловського** («Гносеологічна антропологія права»), кандидата юридичних наук, доцента Львівського юридичного інституту Національного університету внутрішніх справ **Ю. Лободи** («Антропологічний вимір правової традиції»), члена-кореспондента АПрН України, доктора юридичних наук, професора ЛНУ ім. І. Франка, завідувача Львівської лабораторії прав людини і громадянина АПрН України **П. Рабіновича** («Антропологічно-потребове праворозуміння – стрижень сучасної гуманістичної філософії права»). Учасники прагнули з'ясувати зміст окремих дослідницьких підходів і продемонструвати їхні можливості в антропології

права, робили спробу визначити гносеологічні підвалини цієї науки, звертали увагу на суб'єктивні детермінанти праворозуміння, а також висвітлювали окремі аспекти визначення деяких категорій, які входять до поняттєвого апарату людинорозуміння у праводержавознавстві.

У виступах кандидата філософських наук, доцента ЛНУ ім. І. Франка **М. Альчук** («Богдан Кістяківський і сучасність: методологія права»), аспіранта ЛНУ ім. І. Франка **С. Верланова** («Універсалізм і релятивізм як концептуальні підходи у визначенні змісту соціально-економічних прав людини»), кандидата юридичних наук, доцента ЛНУ ім. І. Франка **О. Грищук** («Людська гідність як детермінанта природних прав людини»), кандидата філософських наук, декана факультету права і психології Макіївського економіко-гуманітарного інституту **О. Губар** («Права людини у системі категорій антропології права»), кандидата юридичних наук, завідувача Лабораторії досліджень теоретичних проблем прав людини юридичного факультету ЛНУ ім. І. Франка **С. Добрянського** («Права людини та мораль: проблеми співвідношення»), аспіранта Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України **В. Копотя** («Антропологічний аспект концепції правового реалізму»), члена-кореспондента АПрН України, доктора юридичних наук, завідувача відділу Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України **О. Костенка** («Проблема антропогенності права з позиції соціального натуралізму»), старшого юриста Приватного підприємства «Адвокатське бюро.

Юридичний центр» (м. Львів) **Н. Петлевич** («Правовий персоналізм як концептуальна основа антропологічного напрямку у правознавстві»), кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника Львівської лабораторії прав людини і громадянина АПрН України **С. Рабіновича** («Субсидіарність і правовий плюралізм: природно-правові засади організації соціальної влади») знайшли відображення деякі філософські та загальнотеоретичні проблеми прав людини, окремі аспекти правового реалізму та персоналізму, універсалізму й релятивізму, особливості методології Б. Кістяківського. Розглядалися природно-правові засади організації соціальної влади, проблеми антропогенності права з позиції соціального натуралізму, особливості співвідношення права та моралі.

Під час проведення заходу відбулася презентація навчального посібника «Філософія права: проблеми та підходи» (Львів, 2005), підготовленого співробітниками лабораторії дослідження теоретичних проблем прав людини юридичного факультету ЛНУ ім. І. Франка під керівництвом професора **П. Рабіновича**.

Учасники «круглого столу» домовилися про подальшу співпрацю (зокрема про видання текстів їхніх виступів у спецвипуску «Вісника Львівського національного університету» та проведення у Львові щорічних аналогічних заходів), а також схвалили Рекомендації з відповідної проблематики, повний текст яких наводиться нижче.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО «КРУГЛОГО СТОЛУ» З ФІЛОСОФІЇ ПРАВА «Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи)»

Учасники Всеукраїнського «круглого столу» з філософії права «Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи)», обговоривши сучасні актуальні проблеми антропології права, особливості її становлення й розвитку в Україні,

КОНСТАТУЮТЬ:

Однією із загальноновизнаних сучасних тенденцій розвитку суспільних наук є їх антропологізація. У системі правничих наук це знаходить прояв в тому, що у них все рельєфніше виокремлюється антропологія права як галузева юридична наука, а в структурі філософії права формується окремий

розділ, присвячений антропологічній проблематиці.

Антропологізація відбувається й у сучасній українській філософії та загальній теорії права. Свідченням цього є: розгортання саме антропологічно-правових досліджень (у тому числі дисертаційних) як у філософії, так і в юриспруденції; інтенсивний розвиток вітчизняної загальної теорії прав людини (здійснюваний, зокрема, дослідженнями Львівської лабораторії прав людини Академії правових наук України); наявність окремої рубрики з антропології права у новоствореному міжнародному журналі «Проблеми філософії права»; висвітлення у деяких вітчизняних підручниках і навчаль-

них посібниках з філософії права питань з антропологічно-правової проблематики.

Особливо слід відзначити, що згадана тенденція реалізується у філософії права на засадах багатодисциплінарності й методологічного плюралізму. Остання обставина, безперечно, демократизує та збагачує шляхи пошуків істини, дозволяє більш повно й всебічно осягнути предмет дослідження – як людиномірні характеристики права (яке б явище не відображалось цим терміно-поняттям), так і правові властивості людини (яким би чином не інтерпретувати її природу та сутність).

Поряд з цим процесу інтенсифікації антропологічно-правових досліджень в Україні властиві певні вади. До них можна віднести: недостатню координацію таких досліджень, виконуваних представниками, з одного боку, філософської науки, а з іншого, – юридичної; перетворення у деяких дослідженнях методологічного плюралізму на методологічний анархізм, методологічну нерозбірливість; відсутність фахового видання, в якому би комплексно висвітлювалися різноаспектні проблеми людинознавства; несформованість спеціальних наукових підрозділів з антропології права; недостатнє врахування позитивних здобутків попередньої української наукової спадщини з вказаних проблем; неповне та повільне засвоєння й творче застосування досягнень сучасної зарубіжної антропологічної науки; відсутність самостійних навчальних курсів, а також навчальної літератури з антропології права.

*З огляду на викладене,
учасники «круглого столу»*

РЕКОМЕНДУЮТЬ:

– орієнтувати юристів-дослідників на вивчення антропних властивостей права та держави, дослідження актуальних антропологічних теоретичних і практичних питань право- і державотворення в Україні;

– розширювати подальші антропологічно-правові дослідження, зокрема збільшуючи їх питому вагу у дисертаційних й інших наукових роботах з філософії права;

– підвищити ефективність координації згаданих досліджень, що проводяться у різних закладах України;

– повніше враховувати сучасні здобутки філософської, релігійної, соціокультурної (соціальної та/чи культурної), етнічної, психологічної, лінгвіс-

тичної й інших антропологій і суміжних з ними галузей наукового знання при виконанні антропологічно-правових досліджень;

– налагоджувати контакти із зарубіжними представниками антропологічно-правової науки;

– ретельніше відроджувати та використовувати наукову спадщину тих українських вчених минулого, які займалися антропологічно-правовою проблематикою;

– перекладати, публікувати та вивчати зарубіжні наукові праці з цієї проблематики;

– враховувати те, що антропологічно-правові дослідження – як і будь-які дослідження у суспільних науках – мають відповідати таким гносеологічним принципам: об'єктивна зумовленість обраних методів дослідження специфікою його предмета; необхідність встановлення єдиної істини, яку можна довести й перевірити за посередництвом певного об'єктивного критерію; спроможність застосовуваного концептуального підходу та відповідних йому дослідницьких методів наближувати, призводити до розкриття сутності антропно-правових явищ;

– поступово запроваджувати викладання спеціальних курсів з антропології права студентам вищих юридичних і філософських навчальних закладів;

– створити авторський колектив для підготовки вітчизняного навчального посібника (підручника) з антропології права;

– регулярно проводити всеукраїнські та міжнародні конференції, семінари, «круглі столи» й інші наукові, а також інформаційні заходи з антропологічно-правової проблематики;

– Оргкомітету «круглого столу» організувати видання матеріалів цього заходу та забезпечити висвітлення останнього в юридичній пресі.

Дані Рекомендації скерувати в Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, в Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, у Президію Академії правових наук України, до Всеукраїнської асоціації філософії права і соціальної філософії, на юридичні та філософські факультети відповідних вищих навчальних закладів нашої держави.

Схвалено у Львові 17 вересня 2005 року учасниками Всеукраїнського «круглого столу» з філософії права «Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи)».

ЛЛЛЛЛ